

*Vejledning
for byggevoldgift
VBA-2007*

© Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed
Eftertryk forbudt
Agnete-Grafik ApS. 06 2007

Indledning	5
1. Byggevoldgiftsretternes sammensætning og kompetence ...	7
2. Voldgiftssag eller anden form for konfliktløsning	9
3. Sagsanlæg. Klageskrift og svarskrift.....	14
4. Habilitet.....	18
5. Den praktiske fremgangsmåde ved nedsættelse af en byggevoldgiftsret.....	20
6. Sikkerhedsstillelse.....	22
7. Syn og skøn.....	23
8. Den øvrige skriftveksling. Forberedende møder. Udsættelsespraksis	27
9. Berømmelse og forberedelse af den mundtlige forhandling. ...	30
10. Gennemførelse af den mundtlige forhandling.	34
11. Sagens afgørelse.....	38
12. Afregningen.....	44
13. Forenklet voldgiftsbehandling	46
14. Sagsbehandlingsreglernes forhold til voldgiftsloven	47
15. Vedtagelse, godkendelse, offentliggørelse og ikrafttræden af Sagsbehandlingsreglerne.	47

Indledning

Denne vejledning er i første række rettet mod advokater, der står overfor at skulle føre deres første byggevoldgiftssager. Det er imidlertid håbet, at den kan være en hjælp for alle advokater, der fører voldgiftssager om bygge- og anlægsarbejder.

Vejledningen beskæftiger sig ikke med den materielle entrepriseret, men med de processuelle regler, der gælder for byggevoldgiftssager, således som de fremgår af ”Regler for voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed” (VBA-voldgiftsregler), der er vedtaget af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed og godkendt af Erhvervs- og Boligstyrelsen den 25. juli 2006, ”Statut for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”, der er vedtaget af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed den 21. september 2006 og godkendt af Erhvervs- og Byggestyrelsen den 9. oktober 2006, ”Regler om forenklet voldgiftsbehandling ved Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed” (VBA – forenklet voldgift 2007), der er vedtaget af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed og godkendt af Erhvervs- og Byggestyrelsen den og den praksis, der gennem årene har udviklet sig i forbindelse med behandlingen af byggevoldgiftssager. Reglerne omtales samlet som de processuelle regler, idet det dog angives, om reglerne findes i de to skrevne regelsæt, der i det følgende benævnes Sagsbehandlingsreglerne og Statutten, eller kan udledes af byggevoldgiftspraksis. Sagsbehandlingsreglerne og Statutten kan findes på Voldgiftsnævnets hjemmeside, www.voldgift.dk.

Når der i det følgende tales om byggevoldgift, refereres der både til sager om byggearbejder og anlægsarbejder.

Vejledningen indeholder ud over en gengivelse og omtale af de regler, der skal følges, råd, henstillinger og kommentarer.

Vejledningen er systematisk opbygget som en løbende kommentar til Sagsbehandlingsreglerne og Statutten. I forbindelse hermed peges på ligheder og forskelle mellem sagsbehandlingen ved de almindelige domstole og byggevoldgiftsretterne.

Vejledningen er udarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Voldgiftsnævnet, Voldgiftsretternes Præsidium og Advokatsamfundet. Følgende har deltaget i arbejdet:

advokat Peter Fogh,
viceadministrerende direktør, advokat Mogens Hansen,
sekretariatschef Per Helwich,
advokat Klaus Kastrup-Larsen,
advokat Claus Kaare Pedersen,
højesteretsdommer Hugo Wendler Pedersen (fmd.),
advokat Pernille Sølling,
advokat Irene Wittrup.

1. Byggevoldgiftsretternes sammensætning og kompetence.

Statuttens § 4. Det juridiske dommerkollegium.

Til Voldgiftsnævnet knyttes et Præsidium bestående af en formand, en næstformand og yderligere et medlem.

Højesterets præsident udpeger Præsidiets formand og næstformand blandt Højesterets dommere og det yderligere medlem blandt landsretternes dommere.

Højesterets præsident udpeger yderligere 15 suppleanter for Præsidiets medlemmer, således at 2 suppleanter udpeges blandt Højesterets dommere og 13 suppleanter blandt landsretternes dommere.

Udpegning af præsidiemedlemmer og suppleanter sker for 5 år ad gangen. Genudpegning kan finde sted.

Fratræden sker, såfremt et præsidiemedlem eller en suppleant udtræder af den ret, den pågældende ved udpegningen var medlem af eller med udgangen af den måned, hvor vedkommende fylder 70 år, dog således at den pågældende kan færdiggøre allerede tildelte sager.

Til behandlingen af enkelte voldgiftssager kan Præsidiets formand i særlige tilfælde udpege en eller flere nuværende eller tidligere dommere i Højesteret eller landsretterne eller andre jurister, der opfylder betingelserne for at blive udnævnt som dommer, og træffe bestemmelse om, hvem der i så fald skal fungere som voldgiftsrettens formand. I alle tilfælde gælder, at udpegning ikke kan ske efter, at de nævnte er fyldt 70 år.

Statuttens § 5. Sammensætning af den enkelte voldgiftsret.

Formændene for de voldgiftsretter, som Voldgiftsnævnet nedsætter med mere end ét medlem, udpeges af Præsidiets formand blandt Præsidiets medlemmer og suppleanter.

Voldgiftsnævnet udpeger for hver enkelt sag afhængig af dennes beskaffenhed voldgiftsrettens to faglige dommere.

Behandles sagen af en enkelt voldgiftsdommer, skal denne i reglen være en faglig dommer.

Sagsbehandlingsreglernes § 1

Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed afgør tvister mellem parter, der har aftalt, at allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af bestemte retsforhold inden for bygge- og anlægsvirksomhed skal afgøres ved voldgiftsretten. Sådan aftale er truffet, når parterne har vedtaget Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og

anlægsvirksomhed af 10. december 1992 (AB 92), Almindelige Bestemmelser for teknisk Rådgivning og bistand af oktober 1989 (ABR 89) eller Almindelige Betingelser for Totalentreprise af december 2003 (ABT 93).

Stk. 2. I sager om forbrugeraftaler er en voldgiftsaftale, der er indgået, før tvisten opstod, ikke bindende for forbrugeren.

- Ifølge Statuttens § 4 består Voldgiftsretternes Præsidium af 1 formand og 1 næstformand, der begge er højesteretsdommere og er udnævnt af Højesterets præsident. Præsidiets medlemmer består derudover af 1 landsdommer, der ligeledes er udnævnt af Højesterets præsident, jf. Statuttens § 4, stk. 2.

Der er til præsidiets medlemmer knyttet 15 suppleanter - 2 højesteretsdommere og 13 landsdommere, der ligeledes er udnævnt af Højesterets præsident, jf. Statuttens § 4, stk. 2.

Præsidiets formand kan til behandling af enkelte voldgiftssager udpege en, eventuelt flere nuværende eller tidligere dommere i Højesteret eller landsretterne eller andre jurister, der opfylder betingelserne for at blive udnævnt som dommer. I alle tilfælde gælder, at udpegning ikke kan ske efter, at de nævnte er fyldt 70 år, jf. Statuttens § 4, stk. 3.

- Der kan kun ske behandling af en tvist ved en byggevoldgift mellem parter, der har aftalt, at tvisten imellem dem skal afgøres ved byggevoldgift. Aftalen kan være mundtlig eller skriftlig.

En sådan aftale kan indgås, uden at en tvist foreligger, f.eks. i forbindelse med indgåelse af en entreprise- eller rådgivningsaftale eller i forbindelse med en konkret tvist. For at aftalen skal være gyldig, skal voldgiftsaftalen være begrænset til et bestemt retsforhold. Parterne kan således ikke aftale, at fremtidige tvister vedrørende endnu ikke indgåede aftaler skal afgøres ved voldgift. I praksis indgås aftaler om byggevoldgiftsbehandling i almindelighed ved, at parterne i forbindelse med en entrepriseaftale vedtager Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed (AB 1992), Almindelige Betingelser for Totalentreprise (ABT 1993) eller Almindelige Bestemmelser for teknisk Rådgivning og bistand (ABR 1989), der alle indeholder bestemmelser, hvorefter tvister mellem parterne skal behandles ved byggevoldgift.

Det forekommer ikke helt sjældent, at der er uenighed om, hvorvidt byggevoldgiftsbehandling er vedtaget. Dette spørgsmål, der ikke skal forfølges videre her, må løses på samme måde som anden aftalefortolkning.

Som en særlig problemstilling af interesse for entrepriseretten kan der peges på reglerne i AB 92 § 5, stk. 5, jf. § 10, stk. 4 og stk. 5, der omtaler bygherrens mulighed for under visse nærmere betingelser at gøre et krav gældende direkte mod entreprenørens underentreprenører eller leverandører.

Af interesse i denne sammenhæng er tillige AB 92 § 47, stk. 8, hvoraf fremgår, at når AB 92 gælder i forholdet mellem bygherren og flere parter (entreprenører, leverandører), gælder bestemmelserne i stk. 1-7 også i det indbyrdes forhold mellem de pågældende parter.

- I sager om forbrugeraftaler er en voldgiftsaftale, der er indgået, før tvisten opstod, ikke bindende for forbrugeren.

Om forbrugerbegrebet henvises til § 3 i lov om visse forbrugeraftaler.

Det følger modsætningsvis af reglerne, at forbrugeren selv kan påberåbe sig en forudgående voldgiftsaftale, hvis forbrugeren ønsker det. Når tvisten er opstået, kan der frit indgås voldgiftsaftaler også i sager om forbrugeraftaler. Forbrugeren kan imidlertid uanset voldgiftsaftalen klage til Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn, og en indledt voldgiftssag skal efter forbrugeren anmodning udsættes, jf. forbrugerklagenævnslovens § 2.

2. Voldgiftssag eller anden form for konfliktløsning.

Det er ikke enhver tvist i en byggesag, der ikke har kunnet løses ved forhandling mellem parterne eller deres advokater, som nødvendiggør, at en byggevoldgiftssag skal anlægges. Der findes en række andre konfliktløsningsmuligheder, som i almindelighed er mindre ressourcekrævende end en byggevoldgiftssag. Voldgiftsnævnet har således udarbejdet ”Regler for mægling ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”, ”Regler for mediation ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed” og ”Regler om sagkyndig beslutning om stillet sikkerhed m.v. ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”.

Disse regelsæt kan ses på Voldgiftsnævnets hjemmeside, www.voldgift.dk

- Mægling.

Mægling kan anvendes, når parterne har aftalt mægling i henhold til Voldgiftsnævnets regler, eller hvis parterne fremsætter en fælles anmodning herom.

Voldgiftsnævnet udpeger en mægler, som nævnet skønner egnet til opgaven, og sender parterne underretning herom. Nævnet fastsætter et passende depositum, som skal dække et anslået honorar til mægler og øvrige omkostninger. Depositum skal betales af parterne med halvdelen af hver part, medmindre andet aftales. Beløbet skal være indbetalt, før mæglingen kan påbegyndes.

Mægler har ingen myndighed til at træffe afgørelse i parternes konflikt, men fremkommer med forligsforslag, hvis dette er muligt.

Mægler kan vejlede parterne om sit syn på sagen, herunder om det udfald, en kendelse eller dom i sagen efter mæglers opfattelse eventuelt måtte få.

Mæglingsprocessen skal sædvanligvis være bragt til afslutning inden 15 kalenderdage efter udpegningen af mægler.

Såfremt mæglingsprocessen resulterer i en løsning af tvisten, udfærdiger parterne i samarbejde med mægler en aftale, der underskrives af parterne.

Såfremt en løsning ikke opnås, er ingen af parterne bundet af forhandlingerne. Mæglingsprocessen forringer således ikke parternes retsstilling, hvis mæglingen ikke resulterer i en løsning af tvisten.

Mægler og parterne forpligter sig over for hinanden til at behandle oplysninger, som fremkommer under mæglingen, fortroligt.

Mæglers honorar fastsættes af Voldgiftsnævnet efter medgået tid. Mæglers timesats oplyses af Voldgiftsnævnet samtidig med udpegningen af mægler.

- Mediation.

Mediation anvendes, når parterne har aftalt mediation i henhold til Vold-

giftsnævnets regler, eller hvis parterne fremsætter en fælles anmodning herom.

Voldgiftsnævnet udpeger en mediator, som nævnet skønner egnet til opgaven, og sender parterne underretning herom. Nævnet fastsætter et depositum, som skal dække et anslået honorar til mediator og de øvrige omkostninger. Depositum skal betales af parterne med halvdelen hver, medmindre andet aftales. Beløbet skal være indbetalt, før mediationen påbegyndes.

Mediator har ingen myndighed til at træffe afgørelse i parternes konflikt og fremkommer ikke med forligsforslag, men er alene en neutral og upartisk forhandlingsleder, som skal lede mediationsprocessen og hjælpe parterne til selv at nå en løsning af konflikten, som parterne finder tilfredsstillende.

Mediator giver således ikke juridisk eller teknisk rådgivning/vurdering, og det er ikke mediators opgave at påse, at parterne indgår aftaler i overensstemmelse med gældende ret, eller at en aftale er i overensstemmelse med det udfald, en kendelse eller dom eventuelt måtte få.

Mediationen er således alene baseret på parternes interesse i sagen.

Mediationsprocessen skal sædvanligvis være bragt til afslutning inden 15 kalenderdage efter udpegningen af mediator.

Såfremt mediationen resulterer i en løsning på tvisten, udfærdiger parterne i samarbejde med mediator en aftale, der underskrives af parterne.

Såfremt en løsning ikke opnås, er ingen af parterne bundet af forhandlingerne. Mediationsprocessen forringer således ikke parternes retsstilling, hvis mediationen ikke resulterer i en løsning af tvisten.

Mediator og parterne forpligter sig over for hinanden til at behandle oplysninger, som fremkommer under mediationen, fortroligt.

Mediators honorar fastsættes af Voldgiftsnævnet efter medgået tid. Mediators timesats oplyses af Voldgiftsnævnet samtidig med udpegningen af mediator.

- Foregreben tvisteløsning.

Parterne i en entrepriseaftale kan i enighed anmode Voldgiftsnævnet om at udpege en bedømmer til at fremkomme med en tilkendegivelse om tekniske, økonomiske, administrative eller juridiske spørgsmål, der opstår mellem parterne. Anmodningen kan indgives før eller efter entreprisens aflevering.

Parterne kan indgive anmodningen i fællesskab eller hver for sig. Anmodningen skal indeholde en kort redegørelse for de spørgsmål, der ønskes bedømt.

Der udpeges en egnet bedømmer - i særlige tilfælde flere - hvis parterne er enige herom.

Bedømmeren undersøger de rejste spørgsmål på den måde og i det omfang, han i samråd med parterne finder fornødent og afgiver herefter en mundtlig tilkendegivelse af, hvorledes han ser på de rejste spørgsmål, hvorefter det er op til parterne at tage stilling til, om de selv kan finde en løsning på de rejste spørgsmål.

Bedømmerens arbejde afregnes ud fra anvendt tid og afregnes tillige med sagens øvrige omkostninger af den sikkerhedsstillelse, som parterne har indbetalt i lige dele. Parterne hæfter solidarisk for omkostningerne.

Bedømmelsen er ikke retligt bindende for parterne og kan ikke tillægges betydning for parternes retsstilling i øvrigt.

- Sagkyndig beslutning

Bygherrer og entreprenører skal i henhold til AB 92, §§ 6 og 7 stille sikkerhed over for hinanden for henholdsvis enterprisesummens betaling og enterprises udførelse. Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed kan i henhold til AB 92 § 46 efter begæring fra en af parterne udpege en sagkyndig, der kan træffe beslutning om udbetaling af den stillede garanti. Den sagkyndige kan også træffe beslutning om berettigelsen af at holde betalinger tilbage eller berettigelsen af foretaget modregning.

En sagkyndig beslutning kan træffes forholdsvis hurtigt, jf. reglerne i AB 92 § 46, stk. 3, 4 og 6. Den sagkyndige kan bestemme, at udbetaling af sikkerhed til private bygherrer eller entreprenører betinges af, at der etableres sikkerhedsstillelse (kontrasikkerhed), jf. AB 92 § 46, stk. 5.

Det er vigtigt at bemærke, at en sagkyndig beslutning efter AB 92 § 46 ikke er eksegibel. Garantien i henhold til en garanti, der henviser til en entreprisaftale reguleret af AB 92, er imidlertid aftalemæssigt forpligtet til at udbetale den stillede sikkerhed i overensstemmelse med en sagkyndig beslutning.

- Ankenævnsbehandling

En forbruger kan med visse begrænsninger indbringe en tvist mod en håndværker for et ankenævn, f.eks. Byggeriets Ankenævn, der er godkendt af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender. Der henvises til www.byggerietsankenavn.dk.

I forbindelse med sagsbehandlingen foretages der syn og skøn. Skønste-maet udarbejdes på skønshandlingen i samarbejde mellem parterne og skønsmanden. Byggeriets Ankenævns afgørelser er ikke bindende for parterne. Dog er virksomheder, der er medlem af Dansk Byggeri, forplig-tet af afgørelser truffet af Byggeriets Ankenævn.

Ankenævnsagerne behandles på skriftligt grundlag. Sager, der kræver parts- og vidneforklaringer eller af andre grunde er uegnede til anke-nævnsbehandling, afvises fra behandling. Større sager vil som oftest in-deholde elementer, der gør dem uegnede til afgørelser ved Byggeriets Ankenævn. Langt den største del af sagerne ved Byggeriets Ankenævn har en sagsgenstand under 100.000 kr.

Forbrugernes forsikringsselskaber stiller krav om, at en sag behandles ved et godkendt ankenævn, før selskabet vil vurdere, om der er grundlag for retshjælpsdækning.

Forsikringsselskaberne dækker ikke forbrugernes omkostninger til ad-vokatbistand til en ankenævnsag, da sagsbehandlingen ved et godkendt ankenævn er baseret på, at parterne kan føre sagen uden advokatbistand. Forbrugernes omkostninger til en sag ved Byggeriets Ankenævn kan p.t. maksimalt andrage 3.000 kr., og der skal ikke betales noget, hvis sagen afvises.

3. Sagsanlæg. Klageskrift og svarskrift.

Sagsbehandlingsreglernes § 10.

Sag for voldgiftsretten anses for anlagt ved indlevering af klageskrift, der stiles til Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed.

Stk. 2. Er klageskrift fremsendt pr. fax eller e-mail, anses det for modtaget på det tidspunkt, hvor det er registreret modtaget af Voldgiftsnævnet. Tilsvarende gælder for øvrige processkrifter.

Sagsbehandlingsreglernes § 11.

Klageskriftet skal indeholde:

- 1) oplysning om, hvilke parter sagen vedrører, samt disse parters adresse og telefonnummer,
- 2) klagerens påstand samt en kort fremstilling af de kendsgerninger, hvorpå påstanden støttes, og
- 3) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som klageren agter at påberåbe sig. Dokumenterne skal være vedlagt og fortløbende nummereret (1, 2 o.s.v.).

Stk. 2. Klageskriftet og de vedlagte dokumenter (bilag) indsendes i 5 eksemplarer, hvoraf Voldgiftsnævnet videresender et eksemplar til indklagede. I tilfælde, hvor voldgiftsretten består af en enkelt dommer, nedsættes antallet af eksemplarer til 3, og ved 5-mandsager forhøjes det til 7.

Sagsbehandlingsreglernes § 12.

Indklagede skal inden en af Voldgiftsnævnet fastsat svarfrist indlevere svarskrift, der stiles til Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed.

Stk. 2. Svarskriftet skal indeholde:

- 1) indklagedes påstand,
- 2) angivelse af eventuelle modkrav,
- 3) en fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og modkravene støttes, og
- 4) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som indklagede agter at påberåbe sig. Dokumenterne skal være vedlagt og fortløbende litteret (A, B o.s.v.).

Stk. 3. § 11, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

- Sagen anses for anlagt, når klageskriftet er indleveret på Voldgiftsnævnets adresse, jf. AB 92 § 47, stk. 2, og Sagsbehandlingsreglernes § 10. Er klageskrift (eller andre processkrifter) fremsendt pr. fax eller e-mail,

anses de(t) for modtaget, når de(t) er registreret modtaget i Voldgiftsnævnet.

- Ifølge Sagsbehandlingsreglernes § 10, stk. 1, skal klageskriftet til Voldgiftsnævnet indeholde:

- 1) oplysning om, hvilke parter sagen vedrører, samt disse parters adresse og telefonnummer.
- 2) klagerens påstand samt en kort fremstilling af de kendsgerninger, hvorpå påstanden støttes,
- 3) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som klageren agter at påberåbe sig. Dokumenterne skal være vedlagt og fortsat nummererede (1, 2 o.s.v.).

Det er vigtigt at overveje påstanden(e) i sagen, således at de(n) fremstår som klar(e) og forståelig(e) for modparten og for voldgiftsretten. Det skal fremgå, om påstanden er inkl. eller ekskl. moms, og fra hvornår og med hvilken sats der kræves rente. Ved angivelsen af tal i klageskriftet skal det oplyses, om et beløb er inkl. eller ekskl. moms, og sagsfremstillingen skal systematiseres, således at de løbende beløbsangivelser enten er inkl. eller ekskl. moms. Det er også vigtigt at være opmærksom på spørgsmålet om indeksering.

- Klageskriftet med tilhørende bilag skal indsendes i 3 (enkeltdommersager), 5 (tredommersager) eller 7 (femdommersager) eksemplarer. I sager med flere indklagede med et yderligere eksemplar for hver yderligere indklagede, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 11, stk. 2.

- Voldgiftsnævnet underretter straks den eller de indklagede part(er) om klagen og sender et eksemplar af klageskriftet og de modtagne bilag til indklagede. I forbindelse med fremsendelsen anmodes indklagede om inden en af Voldgiftsnævnet fastsat frist at fremkomme med et svarskrift og de bilag, han vil påberåbe sig. Svarskrift med bilag skal foreligge i samme antal eksemplarer som klageskriftet, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 12, stk. 3.

Svarskriftet skal, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 12, stk. 2, indeholde:

- 1) indklagedes påstand,
- 2) angivelse af eventuelle modkrav,
- 3) en fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og modkravene støttes, og

4) angivelse af de dokumenter og andre beviser, som indklagede agter at påberåbe sig. Dokumenterne skal være vedlagt og fortløbende litererede (A, B o.s.v.)

Det anførte under klageskriftet om klare og forståelige påstande, moms, rente og indeksregulering gælder også for svarskriftet.

- Når parter er repræsenteret ved advokat, er det sædvanligt, at klageskrift, svarskrift og øvrige processkrifter sendes direkte til den anden parts advokat. Ligeledes er det god skik, at alle meddelelser fra en part til Voldgiftsnævnet samtidig sendes til sagens øvrige parter eller deres repræsentanter.
- Almindelig korrespondance kan fremsendes pr. e-mail, mens processkrifter skal eftersendes med post forsynet med original underskrift.
- Det forekommer jævnligt, at en part forsøger at fremlægge ensidigt indhentede erklæringer i en byggevoldgiftssag. Ved ensidigt indhentede erklæringer tænkes på erklæringer om tekniske, juridiske, økonomiske el. lign. forhold, som en part på egen hånd har indhentet fra en sagkyndig med henblik på en kommende eller verserende voldgiftssag. Det problematiske ved sådanne erklæringer er, at modparten ikke har fået mulighed for at medvirke til indhentelse af erklæringen og således ikke har haft indflydelse på, hos hvem erklæringen er indhentet, og ikke har kendskab til, hvilke forhandlinger og kontakter der har været mellem parten og erklæringens afgiver. Selv om en byggevoldgiftsret i kraft af sin sammensætning med deltagelse af faglige dommere ofte vil være bedre rustet end en almindelig domstol til at vurdere en ensidigt indhentet erklæring, er udgangspunktet, at ensidigt indhentede erklæringer ikke tillades fremlagt. Undtagelser fra dette udgangspunkt kan dog forekomme. Der kan være tilfælde, hvor man vil tillade en ensidigt indhentet erklæring eller dele af en sådan erklæring fremlagt, hvis erklæringen indeholder bevisdata, der ikke længere kan tilvejebringes på anden måde, eller hvis der foreligger andre helt særlige omstændigheder.

Erklæringer, der ikke er indhentet med henblik på en kommende eller verserende voldgiftssag, kan som udgangspunkt fremlægges. Det er således eksempelvis praksis, at tekniske undersøgelser til brug for 5-års og C-eftersyn fra Byggeskadefonden tillades fremlagt.

- Alle bilag skal efter praksis nummereres eller litereres i øverste højre

hjørne, når de sendes til Voldgiftsnævnet. Bilag bestående af flere sider skal være sammenhæftede og paginerede. Flere bilag bør ikke hæftes sammen. Bilag bør heller ikke hæftes sammen med et processkrift.

Klagerens bilag mærkes med arabertal, indklagedes med store bogstaver: A-Å; AA-AAÅ o.s.v.

Er der behov for nummerering eller litrering af underbilag, mærkes disse med arabertal/store bogstaver efterfulgt af lille bogstav: 1a, 1b, o.s.v./Aa, Ab o.s.v.

Er der to eller flere indklagede, mærker den indklagede, der er nævnt først i klageskriftet, sine bilag med IA, IB o.s.v.; de næste med IIA, IIB o.s.v./ IIIA, IIIB o.s.v.

Ved ad citation mærker den ad citerede, der er nævnt først, sine bilag med Adc. IA, Adc. IB o.s.v.; de næste ad citerede med Adc. IIA, Adc. IIB o.s.v./ Adc. IIIA, Adc. IIIB.

Processkrifter og påstandsdokumenter skal ikke nummereres eller litreres.

- Det kan være hensigtsmæssigt til voldgiftsrettens forståelse af sagen, at der som supplement til den sproglige beskrivelse af sagen fremlægges fotos, oversigtstegninger, beskrivelser af ejendommen(e) o. lign. Disse dokumenter indgår som hjælpebilag i sagen.
- Det er hensigtsmæssigt i klageskrift og svarskrift at systematisere og tematisere sagens problemstillinger, f.eks. forsinkelse, mangler, ekstrakrav, modkrav o.s.v.
- Der udarbejdes bilagsfortegnelse over fremlagte bilag i hvert processkrift.
- I større sager med mange bilag kan det være hensigtsmæssigt, at der ud over en nummerering og litrering af bilagene tillige sker en paginering, således at det er muligt under sagens forberedelse og den mundtlige forhandling hurtigt at finde frem til det relevante sted i et bilag.
- I større sager er det ligeledes hensigtsmæssigt at udarbejde indholdsfortegnelse i processkrifterne.
- Efter at klageskrift og svarskrift er udvekslet, er det hensigtsmæssigt, at

parterne overvejer deres bevisførelse i sagen, herunder om der skal iværksættes syn og skøn i sagen, således at nødvendige bevisskridt kan tages snarest muligt, og sagen kan fremmes inden for rimelig tid.

4. Habilitet.

Sagsbehandlingsreglernes § 6

Den, som bliver kontaktet i forbindelse med en mulig udpegning som voldgiftsdommer, skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed. En voldgiftsdommer skal fra sin udpegning og under behandlingen af voldgiftssagen straks oplyse om sådanne forhold, medmindre voldgiftsdommeren allerede har oplyst herom.

Stk. 2. Når medlemmerne af voldgiftsretten er udpeget, underrettes parterne om udpegningen.

Stk. 3. Der kan kun gøres indsigelse mod en voldgiftsdommer, hvis der foreligger forhold, som giver anledning til berettiget tvivl om voldgiftsdommerens upartiskhed eller uafhængighed eller om en faglig dommers kvalifikationer.

Stk. 4. Indsigelse mod en voldgiftsdommer skal fremsættes skriftligt over for Voldgiftsnævnet inden 15 kalenderdage efter, at parten er blevet bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren og de forhold, som indsigelsen bygger på.

Stk. 5. Medmindre voldgiftsdommeren trækker sig, eller den anden part tilslutter sig, at voldgiftsdommerens hverv skal ophøre, afgør voldgiftsretten, om indsigelsen skal tages til følge.

Stk. 6. Imødekommes en indsigelse mod en voldgiftsdommer ikke, kan den part, der har gjort indsigelse, inden 30 kalenderdage efter at have modtaget meddelelse om afgørelsen om, at indsigelsen ikke er blevet imødekommet, anmode domstolene om at afgøre, om indsigelsen skal tages til følge.

- Det følger af Sagsbehandlingsreglernes § 6, stk. 1, der svarer til den ufravigelige regel i voldgiftslovens § 12, stk. 1, at den, som bliver kontaktet af Voldgiftsnævnets sekretariat i forbindelse med en mulig udpegning som voldgiftsdommer, til Voldgiftsnævnets sekretariat skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed. Indtræder sådanne forhold efter udpegningen, skal voldgiftsdommeren straks oplyse voldgiftsrettens øvrige medlemmer og Voldgiftsnævnet herom. I praksis anmodes en udpeget voldgiftsdommer om at afgive en habilitetserklæring til Voldgiftsnævnet. Såfremt der af

habilitetserklæringen fremgår forhold, der kan give anledning til tvivl om den udpegedes upartiskhed eller uafhængighed, underrettes voldgiftsrettens øvrige medlemmer og parterne herom.

- Der gælder efter byggevoldgiftspraksis de samme habilitetskrav til dommere i en voldgiftsret som til dommere ved de almindelige domstole. Det betyder, at de almindelige habilitetskrav, der er omtalt i retsplejelovens §§ 60, stk. 1, og 61, er gældende.

- For en voldgiftsrets faglige dommere gælder tillige, at en part kan rejse indsigelse mod en faglig dommers kvalifikationer. Efter byggevoldgiftspraksis har parterne lejlighed til at fremkomme med bemærkninger om de faglige dommere, navnlig vedrørende disses faglige kompetence. Hver af sagens parter kan anmode om en faglig dommers CV, således at parterne får grundlag for at tage stilling til, om vedkommende må anses for habil og kompetent.

- Med henblik på at undgå unødigt forsinkelse er det i sagsbehandlingsreglernes § 6, stk. 4, bestemt, at indsigelse mod en voldgiftsdommer skal fremsættes skriftligt over for Voldgiftsnævnet inden 15 kalenderdage efter, at parten er blevet bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren og de forhold, som indsigelsen bygger på.

Medmindre voldgiftsdommeren trækker sig, eller den anden part tilslutter sig, at voldgiftsdommerens hverv skal ophøre, afgør voldgiftsretten, om indsigelsen skal tages til følge. Afgørelsen træffes af den samlede voldgiftsret. Den voldgiftsdommer, mod hvem der er rejst indsigelse, deltager således i afgørelsen.

- Imødekommes en indsigelse mod en voldgiftsdommer ikke, kan den part, der har gjort indsigelse, inden 30 kalenderdage efter at have modtaget meddelelse om afgørelsen, anmode domstolene om at afgøre, om indsigelsen skal tages til følge.

Mens sagen behandles ved domstolene, kan voldgiftsretten, herunder den voldgiftsdommer, mod hvem der er gjort indsigelse, fortsætte behandlingen af voldgiftssagen og afsige voldgiftskendelse.

- Det anses ikke for acceptabel praksis, at en person, der fungerer som faglig dommer, lader sig engagere af en part i en anden byggevoldgiftssag og under den mundtlige forhandling optræder som bisidder for parten.

5. Den praktiske fremgangsmåde ved nedsættelse af en byggevoldgiftsret.

Statuttens § 4. Det juridiske dommerkollegium.

Til Voldgiftsnævnet knyttes et Præsidium bestående af en formand, en næstformand og yderligere et medlem.

Højesterets præsident udpeger Præsidiets formand og næstformand blandt Højesterets dommere og det yderligere medlem blandt landsretternes dommere.

Højesterets præsident udpeger yderligere 15 suppleanter for Præsidiets medlemmer, således at 2 suppleanter udpeges blandt Højesterets dommere og 13 suppleanter blandt landsretternes dommere.

Udpegning af præsidiemedlemmer og suppleanter sker for 5 år ad gangen. Genudpegning kan finde sted.

Fratræden sker, såfremt et præsidiemedlem eller en suppleant udtræder af den ret, den pågældende ved udpegningen var medlem af eller med udgangen af den måned, hvor vedkommende fylder 70 år, dog således at den pågældende kan færdiggøre allerede tildelte sager.

Til behandlingen af enkelte voldgiftssager kan Præsidiets formand i særlige tilfælde udpege en eller flere nuværende eller tidligere dommere i Højesteret eller landsretterne eller andre jurister, der opfylder betingelserne for at blive udnævnt som dommer, og træffe bestemmelse om, hvem der i så fald skal fungere som voldgiftsrettens formand. I alle tilfælde gælder, at udpegning ikke kan ske efter, at de nævnte er fyldt 70 år.

Statuttens § 5. Sammensætning af den enkelte voldgiftsret.

Formændene for de voldgiftsretter, som Voldgiftsnævnet nedsætter med mere end ét medlem, udpeges af Præsidiets formand blandt Præsidiets medlemmer og suppleanter.

Voldgiftsnævnet udpeger for hver enkelt sag afhængig af dennes beskaffenhed voldgiftsrettens to faglige dommere.

Behandles sagen af en enkelt voldgiftsdommer, skal denne i reglen være en faglig dommer.

Sagsbehandlingsreglernes § 2,

Den enkelte voldgiftsret består af en juridisk dommer, der udpeges af formanden for Voldgiftsretternes Præsidium, og af to faglige dommere,

der udpeges af Voldgiftsnævnet, under hensyn til sagens beskaffenhed, jf. dog §§ 3-5.

Sagsbehandlingsreglernes § 3.

Hvis en part begærer det, suppleres voldgiftsretten med to yderligere juridiske dommere, der udpeges af formanden for Voldgiftsretternes Præsidium.

Stk. 2. Merudgifterne herved tages i betragtning ved fastsættelsen af sagsomkostninger. Det kan da bestemmes, at de udgifter, der er en følge af udvidelse af retten, skal udredes af den part, der har rejst krav herom, når retten skønner, at det ikke var tilstrækkeligt begrundet at fremsætte kravet.

Sagsbehandlingsreglernes § 4.

Voldgiftsnævnet kan efter anmodning fra parterne bestemme, at voldgiftsretten alene skal bestå af en enkelt faglig dommer. Anmodning herom kan rettes i klageskriftet.

Stk. 2. Voldgiftsnævnet kan af egen drift foreslå parterne, at sagen afgøres af en enkelt faglig dommer, hvis det skønnes hensigtsmæssigt.

Sagsbehandlingsreglernes § 5.

Formanden for Voldgiftsretternes Præsidium kan efter anmodning fra parterne bestemme, at en voldgiftsret alene skal bestå af en enkelt juridisk dommer.

Stk. 2. Voldgiftsnævnet kan af egen drift foreslå parterne, at sagen afgøres af en enkelt juridisk dommer, hvis det skønnes hensigtsmæssigt.

- Udpegning af en dommer som formand for den enkelte voldgiftsret foretages af Præsidiets formand, jf. Statuttens § 5, stk. 1, og Sagsbehandlingsreglernes § 2.

I praksis er denne opgave delegeret til Voldgiftsnævnets sekretariatschef, der dog i større eller principielle sager forelægger udpegningsspørgsmålet for Præsidiets formand.

Sagsfordelingen mellem Præsidiets formandskab og suppleanter søges tilrettelagt således, at der løbende tildeles sager til såvel formandskabet som suppleanterne.

- Ifølge Sagsbehandlingsreglernes § 3, stk. 1, kan hver af parterne begære formandskabet i en byggevoldgiftsret udvidet til tre juridiske dommere.

Efter praksis indtræder så vidt muligt Præsidiets formandskab i disse sager.

- Efter Statuttens § 5, stk. 2, og Sagsbehandlingsreglernes § 2, udpeges der til hver enkelt sag af Voldgiftsnævnet 2 faglige dommere. Udpegnin-gen sker under hensyn til sagens beskaffenhed, således at man søger at udpege faglige dommere med sagkundskab inden for de sagsområder, der indgår i den enkelte sag.
- En byggevoldgiftssag kan også behandles af en enkelt faglig dommer, hvis parterne er enige herom, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 4. En sådan voldgiftsret nedsættes i almindelighed til behandling af sager af mindre økonomisk betydning og uden almindelig eller principiel interesse.

Er parterne enige herom, kan der også nedsættes en voldgiftsret bestående af en enkelt juridisk dommer, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 5. En sådan voldgiftsret nedsættes i praksis, hvis det udelukkende er juridiske spørgsmål, der skal afgøres.

40% af sagerne ved Voldgiftsnævnet behandles af en enkelt faglig dommer. Den faglige dommer bistås i disse sager efter praksis af en jurist fra Voldgiftsnævnets sekretariat.

- En byggevoldgiftsret kan således efter Sagsbehandlingsreglerne bestå af 5 dommere (3 jurister og 2 faglige dommere), 3 dommere (1 jurist og 2 faglige dommere) eller 1 dommer (1 faglig eller juridisk dommer).
- Om forberedende møder henvises til det under 8 anførte.

6. Sikkerhedsstillelse.

Sagsbehandlingsreglernes § 32.

Parterne skal stille sikkerhed for alle udgifter, som voldgiftssagen skønnes at ville foranledige, herunder en afgift til Voldgiftsnævnet til dækning af udgifter ved behandling af sagen.

Stk. 2. Sikkerheden skal stilles straks, efter at Voldgiftsnævnet under hensyn til sagens økonomiske omfang har fastsat sikkerhedens størrelse og art. Voldgiftsnævnet kan forlange sikkerheden forhøjet, hvis sagens omfang senere viser sig at være større end oprindeligt antaget.

Stk. 3. Der vil sædvanligvis blive forlangt samme sikkerhedsstillelse af begge parter. Undlader klageren at stille en pålagt sikkerhed, afvises sagen. Undlader indklagede at stille en pålagt sikkerhed, skal klageren stille hele sikkerheden. Tilsvarende gælder for modkrav.

Stk. 4. Voldgiftsnævnet kan afslutte sagen, hvis sikkerheden ikke stilles.

- Sikkerheden fastsættes foreløbigt, ved sagens start eller når voldgiftsretten nedsættes.
- Sikkerheden stilles som kontant indbetaling.
- Stilles sikkerheden ikke, afslutter Voldgiftsnævnet sagen.
- Der opkræves sædvanligvis samme sikkerhedsstillelse hos begge parter.
- Rejses der selvstændige modkrav, skal der indbetales yderligere sikkerhed.
- Såfremt den indklagede part ikke indbetaler sin andel af sikkerheden, afkræves denne hos klageren. Tilsvarende gælder for modkrav.
- I tilfælde, hvor Voldgiftsnævnet foreslår, at sagen afgøres af en enkelt voldgiftsmand, opkræves en standardiseret sikkerhedsstillelse.
- Sikkerheden for sagens omkostninger fastsættes endeligt senest 8 dage før den mundtlige forhandling.
- Om parternes hæftelse for Voldgiftsnævnets regning i anledning af voldgiftssagen henvises til det under pkt. 13 anførte.

7. Syn og skøn.

Sagsbehandlingsreglernes § 17.

Voldgiftsretten kan udpege en eller flere syns- og skønsmænd til at afgive erklæring til voldgiftsretten om bestemte spørgsmål, som voldgiftsretten skal afgøre. Voldgiftsretten kan pålægge en part at meddele skønsmændene alle relevante oplysninger og give skønsmændene adgang til at besigtige dokumenter og andre beviser.

Stk. 2. Hvis en part anmoder om det, eller hvis voldgiftsretten finder det nødvendigt, skal skønsmændene efter afgivelsen af sin skriftlige eller mundtlige erklæring deltage i den mundtlige forhandling, hvor parterne og voldgiftsrettens medlemmer har lejlighed til at stille spørgsmål til skønsmændene.

Sagsbehandlingsreglernes § 18.

Voldgiftsretten, eventuelt de faglige dommere alene, kan af egen drift eller efter anmodning besigtige det byggeri eller anlæg, hvorom sagen drejer sig.

Sagsbehandlingsreglernes § 19.

Voldgiftsretten kan beslutte selv at indhente oplysninger og iværksætte undersøgelser til brug for sagens afgørelse. Parterne underrettes om voldgiftsrettens beslutning og om de herved tilvejebragte oplysninger, og der gives dem lejlighed til at udtale sig.

- I byggevoldgiftspraksis tillades syn og skøn, medmindre det anses for at være uden betydning for sagens afgørelse. Syn og skøn vil efter omstændighederne kunne være tidskrævende. Det er derfor vigtigt, at parterne så hurtigt som muligt, så vidt muligt senest efter afgivelse af klageskrift eller svarskrift, tager stilling til, om de ønsker syn og skøn i sagen, således at sagens forberedelse (fastsættelse af frister for afgivelse af processkrifter) og berømmelse kan tilrettelægges herefter.

- Voldgiftsretten eller de faglige dommere kan af egen drift eller efter anmodning besigtige det byggeri eller anlæg, sagen drejer sig om. Besigtigelse anvendes i praksis, når det findes hensigtsmæssigt, at voldgiftsretten på stedet kan gøre sig bekendt med det aktuelle byggeri eller anlægsarbejde til belysning af sagens problemstillinger. Det forekommer, at voldgiftsrettens faglige dommere udfærdiger notat om det, der måtte være konstateret ved besigtigelsen. Sådanne besigtigelser kan finde sted under sagens forberedelse eller i forbindelse med den mundtlige forhandling.

I mindre sager, hvor det af omkostningsmæssige grunde vil være uforholdsmæssigt dyrt at foranstalte et egentligt syn og skøn, og hvor det på stedet vil være muligt at konstatere de forhold, som sagen vedrører, vil det ofte være hensigtsmæssigt, at den mundtlige forhandling indledes med en besigtigelse. Voldgiftsretten vil i fornødent omfang redegøre for de forhold, der måtte være konstateret.

- Voldgiftsretten kan selv indhente oplysninger og anstille undersøgelser til brug for sagens afgørelse. Hvis voldgiftsretten udøver en sådan officialvirksomhed, skal parterne underrettes og have lejlighed til at udtale sig om de foranstaltede undersøgelser og de tilvejebragte oplysninger. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 19. Bestemmelsen benyttes kun sjældent i byggevoldgiftspraksis.

- Betydningen af et syn og skøn til brug for en byggevoldgiftsret er ikke nødvendigvis den samme som et syn og skøn til brug for de almindelige domstole. Voldgiftsretten føler sig i kraft af den sagkundskab, som de faglige dommere besidder, i almindelighed mindre bundet af en syns- og

skønserklæring end en almindelig domstol. Det forekommer således - om end sjældent - at nogle af konklusionerne i en syns- og skønserklæring tilsidesættes af byggevoldgiftsretten. Skulle voldgiftsretten under sagens behandling finde, at der er forhold, som ikke støttes i en skønserklæring, og som findes at være af afgørende betydning for sagens afgørelse, underrettes parterne om disse forhold, og der gives parterne lejlighed til at udtale sig herom.

- Det er vigtigt, at parterne på loyal og rimelig måde samarbejder om formuleringen af syns- og skønstemaet. Parterne må gøre sig klart, at syns- og skønsmændene skal besvare tekniske og faglige spørgsmål, men ikke juridiske spørgsmål. Spørgsmålene til syns- og skønsmændene skal være klare og entydige og må ikke være ledende. Der kan henvises til råd og vejledninger om formuleringer af spørgsmål til en syns- og skønsmænd i: ”Syn og skøn i praksis – råd og vejledninger”, der er udgivet i 2004 af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed og Ingeniørforeningen i Danmark, samt til den generelle vejledning om gennemførelse af syns- og skønssager i Voldgiftsnævnets ”Vejledning for syns- og skønsmænd” udgivet i 1997. I denne vejledning er bl.a. optrykt ”Regler for udmeldelse af skønsmænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed” (udfærdiget af Voldgiftsnævnet den 18. juni 1998).

- Fremlæggelse af bilag til brug for en syns- og skønforretning.

Det påhviler parterne at forsyne skønsmændene med de bilag, der har betydning for skønssagen. En begæring om syn og skøn, der indsendes til Voldgiftsnævnet, skal ledsages af et skønstema og eventuelle bilag, der gør det muligt for Voldgiftsnævnet at udmelde en egnet skønsmænd.

- Om ensidigt indhentede erklæringer henvises til bemærkningerne foran under 3.

- Udmeldelse af syns- og skønsmænd.

På baggrund af skønsmændenes og skønstemaet udmelder Voldgiftsnævnet en eller flere skønsmænd, som er egnede og villige til at besvare de stillede spørgsmål. Der gives parterne mulighed for inden for en fastsat frist at fremkomme med indsigelser mod den udmeldtes habilitet. Voldgiftsnævnet tager herefter stilling til, om indsigelsen kan tages til følge og udmelder i givet fald en anden skønsmænd. Der henvises til ”Vejledning for syns- og skønsmænd”, der er udgivet i 1997 af Voldgiftsnævnet, og til ”Syn og skøn i praksis – råd og vejledninger”, der er udgivet i 2004 af

Voldgiftsnævnet og Ingeniørforeningen i Danmark.

- Mulighed for partsønsker.

Parterne kan i skønsbegæringen fremkomme med bemærkninger til, hvilke kvalifikationer eller hvilken uddannelsesmæssig baggrund skønsmanden skal have, eller til antallet af skønsmænd, som skal medvirke. Voldgiftsnævnet vil tage de fremsatte bemærkninger i betragtning i forbindelse med udmeldelsen. Det må frarådes, at en part fremkommer med forslag til bestemte personer, som ønskes udmeldt, eller til institutioner eller firmaer, som disse måtte være ansat i. En sådan fremgangsmåde kan skabe skepsis hos modparten og vil ofte kunne føre til, at den eller de pågældende ikke vil blive udmeldt. Der henvises til ”Vejledning for syns- og skønsmænd”, der er udgivet i 1997 af Voldgiftsnævnet, og til ”Syn og skøn i praksis – råd og vejledninger”, der er udgivet i 2004 af Voldgiftsnævnet og Ingeniørforeningen i Danmark.

Om muligheden for at rekvirere CV på skønsmænd henvises til det ovenfor under 5 anførte vedrørende faglige dommere.

- Fremsendelse af skønsbegæring og skønstema til skønsmanden.

I første omfang fremsendes alene begæringen til skønsmanden. Inden udløbet af de næste 14 dage skal eventuelle indsigelser mod skønstemaets formulering eller de fremlagte bilag være fremsat. Eventuel uenighed afgøres af voldgiftsretten eller Voldgiftsnævnet, fortrinsvis på skriftligt grundlag. Er der ikke uenighed, fremsendes skønstema og bilag til skønsmanden, der anmodes om at starte behandlingen af sagen, når der er stillet behørig sikkerhed for omkostningerne.

- Hastesager.

I sager, der begæres behandlet og af sekretariatet vurderes som hastesager, fraviges de normale regler i fornødent omfang af hensyn til sagens fremme. Parterne må således være indstillet på, at der kun vil være meget kort tid til at tage stilling til spørgsmål for eksempel om indsigelser mod udmeldte skønsmænd, skønstemaets formulering, fremlæggelse af bilag eller fastsættelse af tidspunktet for skønsforretningens afholdelse.

- Sikkerhedsstillelse, herunder hæftelsesproblematikken.

Rekvirenten skal stille sikkerhed for omkostningerne ved det begærede syn og skøn, herunder også for de omkostninger, der vil være forbundet med spørgsmål, som stilles af sagens øvrige parter i tilslutning hertil. I tilfælde af, at der stilles supplerende spørgsmål på et senere tidspunkt, vil Voldgiftsnævnet tage stilling til, hvem af parterne der skal stille sikkerheden for omkostningerne ved besvarelsen af disse spørgsmål. Sikkerheden stilles ved kontant indbetaling. Skønsmanden vil, med mindre sagen er en hastesag, først blive anmodet om at starte sagen, når sikkerheden er stillet. Efter praksis hæfter advokaten for rekvirenten sammen med denne for omkostningerne. Der henvises til ”Vejledning for syns- og skønsmand”, der er udgivet i 1997 af Voldgiftsnævnet, og til ”Syn og skøn i praksis – råd og vejledninger”, der er udgivet i 2004 af Voldgiftsnævnet og Ingeniørforeningen i Danmark.

- Voldgiftsnævnets sekretariat tager kontakt med skønsmanden for at fastlægge tidsrammen for synet og skønnet og påser, at tidsrammen overholdes.
- Om forberedende møder henvises til det under pkt. 8 anførte.

8. Den øvrige skriftveksling. Forberedende møder. Udsættelsespraksis.

Sagsbehandlingsreglernes § 7.

Parterne skal behandles lige, og hver part skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag.

Sagsbehandlingsreglernes § 13.

Parterne kan yderligere udveksle replik og duplik, inden sagen berammes til mundtlig forhandling. Voldgiftsretten fastsætter frister for denne yderligere skriftveksling.

Stk. 2. § 11, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Sagsbehandlingsreglernes § 14.

Voldgiftsretten kan fastsætte frister for den samlede skriftveksling.

Sagsbehandlingsreglernes § 15.

Hver af parterne kan udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender og angive nye beviser (nova).

Stk. 2. Nova, der fremkommer senere end 8 kalenderdage før den mundtlige forhandling, tages ikke i betragtning, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Sagsbehandlingsreglernes § 16.

Såfremt en part ikke er i stand til at overholde en i henhold til §§ 13 -14 fastsat frist, må parten i god tid inden fristens udløb fremsende en motive- ret anmodning om fristforlængelse til et bestemt senere tidspunkt.

Stk. 2. Voldgiftsretten tager, eventuelt efter at have indhentet en udtalelse fra modparten, stilling til, om anmodningen helt eller delvis kan imøde- kommes.

Sagsbehandlingsreglernes § 20.

Sagsbehandlingsspørgsmål kan afgøres af voldgiftsrettens formand ale- ne.

Sagsbehandlingsreglernes § 22.

Når voldgiftsretten finder, at parterne har haft lejlighed til at udtale sig og tilvejebringe de nødvendige oplysninger, berammer voldgiftsretten en mundtlig forhandling.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan inden skriftvekslingens færdiggørelse bestem- me, at sagen berammes til mundtlig forhandling.

Stk. 3. Såfremt det findes hensigtsmæssigt, kan voldgiftsretten dog efter at have indhentet parternes udtalelse herom bestemme, at sagen skal for- handles skriftligt.

Sagsbehandlingsreglernes § 26.

Udebliver en part uden rimelig grund fra en mundtlig forhandling, eller undlader parten at medvirke til sagens oplysning eller fremme, jf. §§ 12 og 13, kan voldgiftsretten afgøre sagen på det foreliggende grundlag.

- Bestemmelsen i Sagsbehandlingsreglernes § 7, der svarer til den præ- ceptive bestemmelse i voldgiftslovens § 18, fastslår de grundlæggende krav til voldgiftsrettens sagsbehandling. Bestemmelsen fastslår, dels at parterne skal behandles lige, dels at hver af parterne skal have fuld lejlig- hed til at fremføre sin sag. Der er tale om fundamentale retsplejeprincip- per om ligebehandling og adgang til at gøre sig bekendt med processtoffet i sagen (partsoffentlighed) og til at svare på påstande og anbringender, som modparten fremfører (kontradiktion).

- Det er ikke ualmindeligt, at der i forbindelse med voldgiftssagens for-

beredelse viser sig behov for afholdelse af et eller flere forberedende møder til løsning af praktiske problemer eller afgørelse af tvister, der opstår under forberedelsen, f.eks. om fremlæggelse af bilag, udformning af syns- og skønstema m.v. Sådanne sagsbehandlingsspørgsmål kan afgøres af voldgiftsrettens formand alene, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 20. Forberedende møder afholdes ved personligt fremmøde eller i form af video- eller telefonmøder.

Det er god skik hurtigst muligt at besvare henvendelser fra sekretariatet med datoforslag til et forberedende møde, således at det bliver klart, hvilke datoforslag der er brugbare, og hvilke der ikke er det. De mange (dommere, advokater, syns- og skønsmænd, parter og vidner), der er involveret i sagen, får herved mulighed for endeligt at reservere de brugbare datoer og anvende ikke-brugbare datoer til andre gøremål. Der gives parterne valgmulighed mellem to mødetidspunkter, hvorefter mødet berammes på et af disse. Kan en part ikke møde på det berammede tidspunkt, må der mødes ved stedfortræder.

Den, der ikke svarer inden for den fastsatte frist, må forvente, at det forberedende møde bliver berammet på en af de foreslåede datoer.

- Det er praksis, at parterne ud over klageskrift og svarskrift udveksler replik og duplik. Om antal af eksemplarer af replik og duplik og bilag henvises til det, der er anført under pkt. 3 om klageskrift og svarskrift.
- I større sager med omfattende problemstillinger forekommer det, at der afgives yderligere processkrifter.
- Voldgiftsnævnet/voldgiftsretten fastsætter frister for afgivelse af svarskrift, replik og duplik og eventuelle andre processkrifter. Voldgiftsnævnet/voldgiftsretten kan endvidere fastsætte frister for den samlede skriftveksling.

Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 13, stk. 1, og § 14.

I almindelighed vil der enten ved sagens start eller efter afgivelse af svarskrift blive fastsat en samlet tidsplan for gennemførelsen af sagen og om muligt blive fastsat en dato for den mundtlige forhandling. En sådan tidsplan vil – evt. efter drøftelser mellem Voldgiftsnævnet eller voldgiftsretten og parterne - blive fastlagt på skriftligt grundlag eller i forbindelse med afholdelse af forberedende møder eller telefonmøder. Såfremt det findes hensigtsmæssigt, kan voldgiftsretten, efter at have indhentet par-

ternes udtalelse herom, bestemme, at sagen skal forhandles skriftligt. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 22, stk. 2 og 3.

Gennemførelsen af skriftvekslingen må ske inden for en tidsmæssig ramme, der tilgodeser, at sagen kan afsluttes uden unødige forsinkelser samtidig med, at der gives parterne lejlighed til at fremkomme med deres indlæg under behørig hensyntagen til en parts mulighed for at varetage sine tarv.

Kan en part ikke overholde en fastsat frist, skal han i god tid inden fristens udløb fremsende en motiveret anmodning om fristforlængelse. Voldgiftsretten tager herefter stilling til, om anmodningen helt eller delvist kan imødekommes. Der kan kun i særlige tilfælde forventes fristforlængelse, der indebærer, at en tidsplan for den samlede skriftveksling og sagens berømmelse, som allerede er aftalt mellem parterne ved Voldgiftsnævnet/voldgiftsrettens mellemkomst, ikke kan holde. Fristforlængelse kan eksempelvis forventes i tilfælde af sygdom, eller hvis parterne har indledt seriøse forligsforhandlinger og er enige om den ansøgte udsættelse.

Gives en tidsfristforlængelse ikke, kan det bestemmes, at sagen skal afgøres på det foreliggende grundlag, hvilket vil kunne have den virkning, at sagen afgøres, uden at en parts svarskrift, replik, duplik eller andre processkrifter med tilhørende bilag indgår i afgørelsen, der vil blive truffet på grundlag af de for voldgiftsretten foreliggende oplysninger. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 22, stk. 1, og § 26.

9. Berømmelse og forberedelse af den mundtlige forhandling.

Sagsbehandlingsreglernes § 22.

Når voldgiftsretten finder, at parterne har haft lejlighed til at udtale sig og tilvejebringe de nødvendige oplysninger, berammer voldgiftsretten en mundtlig forhandling.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan inden skriftvekslingens færdiggørelse bestemme, at sagen berammes til mundtlig forhandling.

Stk. 3. Såfremt det findes hensigtsmæssigt, kan voldgiftsretten dog efter at have indhentet parternes udtalelse herom bestemme, at sagen skal forhandles skriftligt.

Sagsbehandlingsreglernes § 9.

Den mundtlige forhandling finder sædvanligvis sted på Voldgiftsnævnets hjemsted, men kan finde sted på et andet af voldgiftsretten bestemt sted, hvor dette måtte være praktisk.

Sagsbehandlingsreglernes § 23.

Parterne bør sørge for, at personer, der kan give oplysning i sagen, kommer til stede ved den mundtlige forhandling og skal senest 8 kalenderdage før retsmødet meddele voldgiftsretten og modparten, hvem der møder som partsrepræsentanter, og hvem der agtes afhørt som vidner.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan bestemme, at parterne giver personligt møde, og pålægge parterne at drage omsorg for, at personer, som har haft med den foreliggende sag at gøre, afgiver vidneforklaring for voldgiftsretten.

- Når parterne har haft lejlighed til at udtale sig og tilvejebringe de nødvendige oplysninger, berammer voldgiftsretten en mundtlig forhandling, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 22, stk. 1.

Parterne forespørges forinden om, hvor lang tid den mundtlige forhandling forventes at tage.

- Voldgiftsretten kan bestemme, at sagen skal forhandles skriftligt, hvis dette findes hensigtsmæssigt. Parterne skal forud herfor have lejlighed til at udtale sig, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 22, stk. 3.

- Voldgiftsretten kan inden skriftvekslingens færdiggørelse bestemme, hvornår sagen skal berammes til mundtlig forhandling, jf. § 22, stk. 2. Som anført foran under pkt. 9 vil der i almindelighed efter praksis enten ved sagens start eller efter afgivelse af svarskrift blive fastsat en samlet tidsplan for gennemførelsen af sagen og om muligt blive fastsat en dato for den mundtlige forhandling.

- Det er god skik hurtigst muligt at besvare henvendelser fra sekretariatet med datoforslag til den mundtlige forhandling, således at det bliver klart, hvilke datoforslag der er brugbare, og hvilke der ikke er det. De mange (dommere, advokater, syns- og skønsmænd, parter og vidner), der er involveret i sagen, får herved mulighed for endeligt at reservere de brugbare datoer og anvende ikke-brugbare datoer til andre gøremål.

Den, der ikke svarer inden for den fastsatte frist, må forvente, at den mundtlige forhandling bliver berammet på en af de foreslåede datoer.

Kan en part ikke møde på det berammede tidspunkt, må der mødes ved stedfortræder.

- Parterne skal sørge for indkaldelse af de partsrepræsentanter, vidner og syns- og skøns mænd, de ønsker afhørt under den mundtlige forhandling. Det er således parternes opgave og ansvar at sørge for, at de pågældende kommer til stede i rette tid. Modparten og voldgiftsretten skal senest 8 kalenderdage før retsmødet underrettes om, hvem der møder som partsrepræsentant, og hvem der agtes afhørt som vidner, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 23, stk. 1.
- Voldgiftsretten kan bestemme, at parterne giver personligt møde, og pålægge parterne at drage omsorg for, at personer, der har haft med sagen at gøre, afgiver vidneforklaring for voldgiftsretten. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 23, stk. 2.
- Det vil efter omstændighederne være muligt at inddrage Voldgiftsnævnets sekretariat, eventuelt voldgiftsrettens formand, i spørgsmål om tilrettelæggelse af den mundtlige forhandling. Kan disse spørgsmål ikke umiddelbart løses ved parternes henvendelse, vil der kunne berammes et møde, eventuelt i form af et telefonmøde.
- Subsidiær vidneførsel for domstolene.

Voldgiftsretten eller en part med voldgiftsrettens samtykke kan anmode domstolene om bistand til optagelse af bevis efter retsplejelovens almindelige regler, jf. Voldgiftslovens § 27, stk. 1.

Denne adgang benyttes i praksis yderst sjældent. De personer, der skal afgive vidneforklaringer over for voldgiftsretten, er som oftest indstillet på at møde frivilligt. Dertil kommer, at det må foretrækkes, at vidneførsler sker direkte over for voldgiftsretten.

Hvis voldgiftsretten finder det nødvendigt at anmode om gennemførelse af en subsidiær vidneførsel, fremsender voldgiftsretten en begrundet anmodning herom til den relevante byret. Parterne vil af byretten blive underrettet om tidspunktet for vidneførslen. Byretten fremsender efter endt møde en udskrift af retsbogen med gengivelse af den eller de afgivne forklaringer til voldgiftsretten og parterne til fremlæggelse under voldgiftssagen.

- Den mundtlige forhandling finder sædvanligvis sted i København på Voldgiftsnævnets adresse. Den kan dog efter voldgiftsrettens bestemmelse også finde sted på et andet sted, hvis dette måtte være praktisk, f.eks. ved besigtigelse i forbindelse med den mundtlige forhandling, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 9.

I sager fra Jylland og Fyn er det almindeligt, at den mundtlige forhandling efter voldgiftsrettens bestemmelse finder sted i Jylland eller på Fyn.

- Besigtigelse kan i princippet efter aftale med parterne finde sted på et hvilket som helst tidspunkt under voldgiftssagens forløb. Det almindelige er imidlertid, at besigtigelse sker i tilslutning til den mundtlige forhandling, således at indtrykket er i frisk erindring hos voldgiftsrettens medlemmer. Det er almindeligt, at der af rettens medlemmer stilles afklarende spørgsmål i forbindelse med besigtigelsen.

- Efter praksis anmoder Voldgiftsnævnets sekretariat parterne om senest 8 dage før den mundtlige forhandling at sende et påstandsdokument og tidsplan for den mundtlige forhandling til modparten og til voldgiftsretten.

- Det er hensigtsmæssigt samtidig med påstandsdokumentet at fremsende eventuelle hjælpebilag, der kan lette arbejdet med sagen. Af særlig betydning for forståelsen af en nedlagt påstand kan være de beregninger, f.eks. i form af regneark, der fører frem til den nedlagte påstand. Det er hensigtsmæssigt til voldgiftsrettens forståelse af sagen, at der som supplement til beskrivelse af sagen vedlægges fotos, oversigtstegninger, beskrivelse af ejendommen(e) o.lign.

- Det vil endvidere være en hjælp for voldgiftsretten, hvis parterne oplyser, hvad de faktisk og juridisk er enige om i sagen.

- I større sager med en omfattende skriftveksling og betydeligt bilagsmateriale kan det være hensigtsmæssigt, at parterne udarbejder et sammenfattende processkrift, hvor de gengiver deres hovedsynspunkter.

- I sådanne sager kan det ligeledes være hensigtsmæssigt – efter skriftvekslingen – at udarbejde paginerede ekstrakter.

10. Gennemførelse af den mundtlige forhandling.

Sagsbehandlingsreglernes § 25.

Den mundtlige forhandling finder sted på den måde, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssig.

Stk. 2. Finder voldgiftsretten, efter at sagen er optaget til kendelse, at der mangler oplysninger, som måtte anses for ønskelige ved sagens afgørelse, genoptager den sagens forhandling. Herom underrettes sagens parter, og der gives dem lejlighed til at søge de manglende oplysninger tilvejebragt. Hvis voldgiftsretten selv skaffer yderligere oplysninger, gælder det i § 19, 2. pkt. anførte.

Sagsbehandlingsreglernes § 15.

Hver af parterne kan udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender og angive nye beviser (nova).

Stk. 2. Nova, der fremkommer senere end 8 kalenderdage før den mundtlige forhandling, tages ikke i betragtning, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Sagsbehandlingsreglernes § 21.

Voldgiftsretten har ret til på ethvert tidspunkt under sagen at mægle forlig.

Sagsbehandlingsreglernes § 7.

Parterne skal behandles lige, og hver part skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag.

Sagsbehandlingsreglernes § 8.

Voldgiftsretten kan behandle sagen på den måde, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssig.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan bl.a. bestemme, hvilke beviser der kan føres, og hvilke faktiske omstændigheder der kan lægges til grund for sagens pådømmelse.

Sagsbehandlingsreglernes § 9.

Den mundtlige forhandling finder sædvanligvis sted på Voldgiftsnævnets hjemsted, men kan finde sted på et andet af voldgiftsretten bestemt sted, hvor dette måtte være praktisk.

Sagsbehandlingsreglernes § 24.

Der føres en protokol over forhandlingerne for voldgiftsretten.

Stk. 2. I protokollen indføres oplysninger om de i hver enkelt sag afholdte forhandlingsmøder med angivelse af tid og sted for mødet samt de i mødet deltagende personer og endvidere de i hver enkelt sag afsagte kendelser eller indgåede forlig.

Stk. 3. Parterne kan fordrø udskrift af, hvad der er tilført protokollen.

- Voldgiftsretten tilrettelægger den mundtlige forhandling på den måde, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssig, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 25, stk. 1.

- Det almindelige er, at byggevoldgiftssagen procederes og påkendes i sin helhed. Det forekommer imidlertid jævnligt, at delspørgsmål procederes og afgøres særskilt, f.eks. spørgsmål om byggevoldgiftsrettens kompetence, forældelse eller lignende. Sådanne særskilte procedurer kan være praktiske og ressourcebesparende, hvis deres udfald vil kunne afgøre sagen i sin helhed. Anmodning om særskilt procedure kan indgives til voldgiftsretten.

- Den mundtlige forhandling opdeles traditionelt i præsentation af sagens problemstillinger, forelæggelse af sagens dokumenter (dokumentation), afhøring og procedure.

- Formålet med forelæggelsen er at give voldgiftsretten et overblik over sagens faktum og retlige problemer. Indledningsvis er det hensigtsmæssigt kort at angive, hvad der er sagens hovedspørgsmål, og hvori uenigheden navnlig består. I langt de fleste tilfælde vil det være mest overskueligt, at dokumentationen sker kronologisk.

- Klageren præsenterer sagens problemstillinger og forelægger relevante dokumenter i fornødent omfang. Parterne kan gå ud fra, at voldgiftsretten er bekendt med sagens problemstillinger og det overordnede indhold af de fremlagte bilag, herunder eventuelle skønserklæringer. Parterne må ved deres forberedelse af den mundtlige forhandling tage højde herfor, således at der ikke anvendes unødigt tid til præsentation af sagen. Det er hensigtsmæssigt, at parterne på forhånd aftaler, hvilke dele af sagens bilag der skal dokumenteres for voldgiftsretten. Kan de ikke på forhånd nå til fuld enighed herom, er det praksis, at indklagede umiddelbart efter, at klageren har dokumenteret fra et bilag, dokumenterer, hvad indklagede yderligere ønsker dokumenteret fra bilaget.

Det vil være hensigtsmæssigt, at den forelæggende advokat inden forelæggelsen udleverer oversigt over den rækkefølge, hvori bilagene dokumenteres (f.eks. bilag 1, 3. december 1997, fax fra bestyrelsen i AA, bilag 2, 11. december 1997, brev fra BB til CC, bilag A, 11. januar 1998, notat af møde i DD, o.s.v.)

- I stedet for en samlet behandling af sagen med forelæggelse, bevisførelse og procedure kan sagen efter aftale mellem parterne deles op i temaer, f.eks. om forsinkelsesansvar, mangelsansvar, ekstraarbejder o.s.v.

Klageren forelægger ved en sådan opdeling af sagen de bilag, der vedrører problemstillingen. Herefter afhøres parter, vidner og syns- og skøns-mænd. Klageren fremkommer så med sine bevisvurderinger og juridiske bemærkninger til problemstillingen. Efterfølgende fremkommer indklagede med sine bevisvurderinger og juridiske synspunkter. En opdelt behandling af sagen vil kunne kombineres med, at retten – hvis parterne ønsker det – fremkommer med sin opfattelse af den gennemgåede problemstilling.

Den opdeltede forelæggelse er i særdeleshed hensigtsmæssig i større sager med mange problemstillinger, f.eks. sager med et betydeligt antal krav. Fremgangsmåden har navnlig den fordel, at de juridiske bemærkninger til faktum kan fremsættes umiddelbart efter, at faktum er gennemgået – og at en sædvanlig tilkendegivelse om rettens opfattelse kan gives i tilslutning hertil.

Ved en sådan opdelt forhandling af sagen kan det være hensigtsmæssigt, at de fremlagte bilag omorganiseres således, at de præsenteres i den rækkefølge, enkelte spørgsmål eller krav behandles.

- Nova. Det forekommer, at en part ønsker at ændre sin påstand, fremkomme med nye anbringender, føre nye vidner eller fremlægge nye bilag.

Formålet med den forudgående forberedelse af sagen er, at parternes påstande, anbringender og bevisførelse er fastlagt. Det er derfor særdeles uheldigt og lidet hensynsfuldt over for modparten og voldgiftsretten at fremkomme med nova kort tid før den mundtlige forhandling. Heroverfor står imidlertid, at en voldgiftsavgørelse er endelig og bindende for parterne, hvilket tilsiger, at alt relevant materiale bør foreligge for voldgiftsretten, inden afgørelse træffes, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 15, stk. 1.

Det er i praksis vanskeligt at afbalancere disse modsatrettede hensyn. Med henblik herpå er der indført en frist på 8 kalenderdage for fremkomst af nova og samtidig angivet, at denne frist kun under ganske særlige omstændigheder kan fraviges.

Kan spørgsmålet ikke løses ved forhandling, må spørgsmålet om tilladelse til f.eks. fremlæggelse af et nyt bilag afgøres af voldgiftsretten. Et muligt resultat kan være, at den mundtlige forhandling må udsættes. I så fald må det forventes, at der vil blive knyttet omkostningsmæssige konsekvenser til, at sagen ikke har kunnet gennemføres som planlagt.

- Bevisførelse i form af afhøringer finder sted efter forelæggelsen (dokumentationen). Det er almindeligt, at parterne aftaler den fremgangsmåde, som de anser for praktisk. Parter og partsrepræsentanter har ret til at være til stede under den mundtlige forhandling. Efter praksis kan også vidner være til stede under den mundtlige forhandling, medmindre en part modsætter sig dette.

Syns- og skønsmænd afhøres (afhjemles) først af den, der har indkaldt dem til den mundtlige forhandling.

- Af Sagsbehandlingsreglernes § 8, stk. 2, fremgår, at voldgiftsretten kan bestemme, hvilke beviser der kan føres. Voldgiftsretten kan med henvisning til denne bestemmelse afskære unødvendig bevisførelse, jf. herved retsplejelovens § 341. Voldgiftsretten kan ligeledes med hjemmel i denne bestemmelse nægte fremlæggelse af ensidigt indhentede erklæringer. Også editionsspørgsmål kan afgøres af voldgiftsretten med henvisning til denne bestemmelse.

- Efter bevisførelsens afslutning får først klageren og dernæst indklagede adgang til at procedere sagen. Proceduren afsluttes med klagerens eventuelle replik og indklagedes eventuelle duplik.

- Sagsbehandlingsreglernes § 8, stk. 2, angiver princippet om bevisbedømmelsens frihed, hvorefter voldgiftsretten på grundlag af det, der er passeret under forhandlingerne og bevisførelsen, afgør, hvilke faktiske omstændigheder der skal lægges til grund for sagens påkendelse.

- Over forhandlingerne for voldgiftsretten føres en protokol, der er autoriseret af Voldgiftsnævnet. Protokollen indledes med en angivelse af sagens parter og de nedlagte påstande. I protokollen indføres endvidere oplys-

ning om de møder, der er afholdt med angivelse af tid og sted, mødedeltagere og afsagte kendelser eller indgåede forlig. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 24.

Parterne kan forlange udskrift af protokollen.

- I kendelsen eller som bilag til denne udarbejdes en liste over fremlagte processkrifter og disses datering samt andre dokumenter af betydning for sagen.
- Voldgiftsretten kan, efter at sagen er optaget til kendelse, genoptage sagsbehandlingen, hvis der mangler oplysninger, som voldgiftsretten måtte anse for ønskelige ved sagens afgørelse. Parterne skal underrettes herom og have lejlighed til at søge de manglende oplysninger tilvejebragt. Tilvejebringer voldgiftsretten selv yderligere oplysninger, skal parterne have lejlighed til at udtale sig om de tilvejebragte oplysninger. Der henvises herom til Sagsbehandlingsreglernes § 25, stk. 2.
- Det fremgår af Sagsbehandlingsreglernes § 21, at voldgiftsretten på ethvert tidspunkt af sagen har ret til at mægle forlig. Om den sædvanlige fremgangsmåde i forbindelse med forlig henvises der til det nedenfor under 11 anførte.
- Om de grundlæggende krav til voldgiftsrettens sagsbehandling, der fremgår af Sagsbehandlingsreglernes § 7, henvises til bemærkningerne ovenfor under 8.

11. Sagens afgørelse.

Sagsbehandlingsreglernes § 27.

Indgår parterne under voldgiftssagen på egen hånd eller ved voldgiftsrettens mellemkomst forlig om tvisten, afslutter voldgiftsretten sagen.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan fremkomme med en mundtlig eller skriftlig tilkendegivelse, hvori voldgiftsretten giver udtryk for sin opfattelse af sagen.

Sagsbehandlingsreglernes § 28.

Voldgiftskendelsen skal være skriftlig, og et eksemplar af kendelsen, der opbevares i Voldgiftsnævnet, skal underskrives af voldgiftsrettens medlemmer.

Stk. 2. Voldgiftskendelsen skal angive de grunde, den bygger på, medmindre parterne har aftalt, at den ikke skal begrundes.

Stk. 3. Voldgiftskendelsen skal dateres og angive, hvor voldgiften har fundet sted. Voldgiftskendelsen anses for afsagt på dette sted.

Stk. 4. Voldgiftskendelsen afsiges snarest, så vidt muligt senest 4 uger efter den endelige optagelse af sagen til påkendelse.

Stk. 5. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem voldgiftsrettens medlemmer afgøres sagen efter stemmeflertallet.

Stk. 6. Voldgiftsrettens medlemmer kan kræve, at kendelsen indeholder oplysning om de forskellige meninger under afstemningen.

Stk. 7. Efter voldgiftskendelsens afsigelse skal et eksemplar, der er attesteret af Voldgiftsnævnet, tilstilles hver part.

Sagsbehandlingsreglernes § 29.

Voldgiftssagen afsluttes med den endelige voldgiftskendelse, med forlig, jf. § 27, eller med voldgiftsrettens afgørelse efter stk. 2 eller § 32, stk. 4.

Stk. 2. Voldgiftsretten træffer afgørelse om sagens afslutning, såfremt:

- 1) klageren frafalder sit krav, medmindre indklagede modsætter sig, at sagen afsluttes, og voldgiftsretten finder, at indklagede har en berettiget interesse i en endelig afgørelse af tvisten,
- 2) parterne aftaler at afslutte voldgiftssagen, eller
- 3) voldgiftsretten finder, at en fortsættelse af voldgiftssagen af andre grunde er blevet unødvendig eller umulig.

Stk. 3. Voldgiftsrettens kompetence ophører, når voldgiftssagen afsluttes, jf. dog § 30.

Sagsbehandlingsreglernes § 30.

Hver af parterne kan inden 30 kalenderdage efter modtagelsen af voldgiftskendelsen anmode voldgiftsretten om at rette regnefejl, skrivefejl, trykfejl eller lignende i voldgiftskendelsen. Anmodningen sendes samtidig til den anden part. Hvis voldgiftsretten finder anmodningen berettiget, skal den foretage rettelsen inden 30 kalenderdage efter modtagelsen af anmodningen.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan af egen drift rette fejl som nævnt i stk. 1 inden 30 kalenderdage efter voldgiftskendelsens afsigelse.

Stk. 3. En part kan inden 30 kalenderdage efter modtagelsen af voldgiftsrettens kendelse anmode voldgiftsretten om at afsige en tillægskendelse om krav, der er blevet fremsat under voldgiftssagen, men som ikke er medtaget i voldgiftskendelsen. Anmodningen sendes samtidig til den anden part. Hvis voldgiftsretten finder anmodningen berettiget, skal den

afsige tillægskendelse inden 60 kalenderdage efter modtagelsen af anmodningen.

Stk. 4. Voldgiftsretten kan om nødvendigt skriftligt forlænge den frist, inden for hvilken den skal foretage en rettelse eller afsige tillægskendelse efter stk. 1 og stk. 3.

Stk. 5. Reglerne i § 28, stk. 1-3 og stk. 5-7, finder anvendelse på en rettelse og en tillægskendelse.

Sagsbehandlingsreglernes § 31.

Voldgiftsnævnet kan, medmindre en part modsætter sig dette, foranledige, at afsagte kendelser eller tilkendegivelser offentliggøres i fagblade uden angivelse af navne.

Sagsbehandlingsreglernes § 33.

Voldgiftsretten kan pålægge en part helt eller delvis at erstatte modparten de udgifter, voldgiftssagen har påført modparten.

- Sagsbehandlingsreglernes § 28 indeholder de formelle regler om voldgiftskendelsen, der skal

- være skriftlig, dateret og angive, hvor voldgiften har fundet sted. Voldgiftskendelsen anses for afsagt på dette sted.
- underskrives af voldgiftsrettens medlemmer i ét eksemplar, der opbevares i Voldgiftsnævnet.
- angive de grunde, den bygger på, medmindre parterne har aftalt, at den ikke skal begrundes.
- afsiges snarest muligt, så vidt muligt senest 4 uger efter den endelige optagelse af sagen til påkendelse.
- i tilfælde af uoverensstemmelse mellem voldgiftsrettens medlemmer indeholde en afgørelse efter stemmeflertallet.
- indeholde dissenser, hvis de(n) dissentierende fordrer det.
- tilstilles hver part i et eksemplar, der er attesteret af Voldgiftsnævnets sekretariat.

I store sager, hvor en fuldstændig kendelse ønskes, må det forventes, at fristen på 4 uger ikke altid vil kunne overholdes.

- Sagen kan efter byggevoldgiftspraksis finde sin afgørelse på forskellig måde:

1) Forlig efter voldgiftsrettens mundtlige tilkendegivelse.

Voldgiftsretten har ret til på ethvert tidspunkt under sagen at mægle forlig, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 21, og et betydeligt antal sager finder deres afgørelse ved, at parterne umiddelbart efter den mundtlige forhandlings afslutning forliger sagen, efter at voldgiftsretten mundtligt har tilkendegivet sin opfattelse af sagen.

2) Forlig efter voldgiftsrettens skriftlige tilkendegivelse.

Andre sager forliges, efter at voldgiftsretten skriftligt har tilkendegivet sin opfattelse af sagen. En sådan skriftlig tilkendegivelse vil i almindelighed blive ledsaget af en bemærkning om, at resultatet af en kendelse vil blive det samme som resultatet af det foreslåede forlig.

3) Summarisk kendelse.

Ved en summarisk kendelse begrænser voldgiftsretten fremstillingen i kendelsen, således at den typisk indeholder en gengivelse af parternes påstande, hovedanbringender og voldgiftsrettens fulde præmisser.

4) Fuldstændig kendelse.

Den fuldstændige kendelse indeholder en gengivelse af parternes påstande, anbringender, de skriftlige og mundtlige beviser, som voldgiftsretten tillægger betydning, parternes procedure og voldgiftsrettens præmisser og konklusion.

Parterne bestemmer, hvilken afgørelse de ønsker.

- Sagsbehandlingsreglernes § 29 indeholder en samlet oversigt over, hvordan en voldgiftsret afsluttes. Dette sker efter bestemmelsen
 - med den endelige voldgiftskendelse. Der erindres herved om, at voldgiftsretten i medfør af Sagsbehandlingsreglernes § 26 kan afsige endelig kendelse, hvis en part uden rimelig grund udebliver fra en mundtlig forhandling eller undlader at medvirke til sagens oplysning eller fremme.
 - med forlig, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 26,
 - hvis sikkerhed for voldgiftssagens udgifter ikke stilles, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 32, stk. 4.

- hvis klageren frafalder sit krav, medmindre indklagede modsætter sig, at sagen afsluttes, og voldgiftsretten finder, at indklagede har en berettiget interesse i en endelig afgørelse af tvisten, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 29, stk. 2, nr. 1,
 - hvis parterne aftaler at afslutte voldgiftssagen, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 26, stk. 2, nr. 2.
 - hvis voldgiftsretten finder, at en fortsættelse af sagen af andre grunde er blevet unødvendig eller umulig, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 29, stk. 2, nr. 3.
- Voldgiftsrettens kompetence ophører, når voldgiftssagen sluttes, jf. dog Sagsbehandlingsreglernes § 30, der omtales nedenfor. Heri ligger, at voldgiftsretten, efter at voldgiftssagen er sluttet, ikke kan genoptage sagen. Om voldgiftsrettens adgang til genoptagelse efter at sagen er optaget til kendelse, henvises til Sagsbehandlingsreglernes § 25, stk. 2, og det under 10 anførte.
 - Efter Sagsbehandlingsreglernes § 30, stk. 1, kan hver af parterne inden 30 dage efter modtagelsen af voldgiftskendelsen anmode voldgiftsretten om at rette regnefejl, skrivefejl, trykfejl eller lignende i voldgiftskendelsen. Der er tale om tilfælde, hvor voldgiftskendelsen har fået et andet indhold end tilsigtet af voldgiftsretten.

Derimod er der ikke mulighed for at rette voldgiftskendelsen under henvisning til, at voldgiftsretten har bedømt beviserne forkert eller anvendt retsreglerne forkert.

Efter Sagsbehandlingsreglernes § 30, stk. 2, kan voldgiftsretten af egen drift rette fejl som nævnt i stk. 1 inden 30 kalenderdage efter voldgiftskendelsens afsigelse.

Reglerne svarer i det væsentlige til reglerne i retsplejelovens § 221, stk. 1.

- Efter Sagsbehandlingsreglernes § 30, stk. 3, kan en part inden 30 kalenderdage efter modtagelsen af voldgiftsrettens kendelse anmode voldgiftsretten om at afsige en tillægskendelse om krav, der er fremsat under voldgiftssagen, men som ikke er medtaget i voldgiftskendelsen. Bestemmelsen har det praktiske formål, at en ny sag ikke skal startes op vedrørende krav, som er fremmet under sagen, men som - typisk ved en fejltagelse - ikke er medtaget i voldgiftskendelsen. Nye krav, som ikke har været medtaget under voldgiftssagen, kan ikke fremsættes.

- I forbindelse med sagens afgørelse tages der tillige stilling til spørgsmålet om sagsomkostninger mellem parterne, og hvorledes der skal forholdes med udredelsen af de udgifter, der er foranlediget ved voldgiftssagen. Efter Sagsbehandlingsreglernes § 33 kan voldgiftsretten pålægge en part helt eller delvis at erstatte modparten de udgifter, voldgiftssagen har påført modparten.

Voldgiftsretten benytter ved fastsættelsen af sagsomkostningerne den praksis, der følges af de almindelige domstole, hvorefter det som udgangspunkt er den tabende part, der skal betale sagsomkostninger til den anden part.

Om fastsættelse af udgifterne til voldgiftssagens behandling ved Voldgiftsnævnet henvises til det anførte under 12.

Ved aftaler, der vedrører private byggerier, vil der ofte være mulighed for at få dækning af omkostningerne til at føre sagen, herunder til dækning af advokatomkostninger via retshjælsforsikringen.

- Voldgiftsnævnet kan foranledige, at tilkendegivelser og kendelser offentliggøres i fagblade i anonymiseret form, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 31.

Parterne anmodes om at meddele Voldgiftsnævnet, om man vil modsætte sig, at en offentliggørelse af en tilkendegivelse eller kendelse finder sted. Såfremt ingen af parterne modsætter sig dette, vil tilkendegivelsen eller kendelsen blive fremsendt til redaktøren af henholdsvis Kendelser om fast ejendom (KFE) og Tidsskrift for bolig- og byggeret (TBB). Den pågældende redaktør udvælger herefter de afgørelser, som kan have interesse for praksis. Afgørelserne bringes i anonymiseret form. Endvidere kan kendelser og tilkendegivelser ses i Retsinformation ligeledes i anonymiseret form.

12. Afregningen.

Sagsbehandlingsreglernes § 32.

Parterne skal stille sikkerhed for alle udgifter, som voldgiftssagen skønnes at ville foranledige, herunder en afgift til Voldgiftsnævnet til dækning af udgifter ved behandling af sagen.

Stk. 2. Sikkerheden skal stilles straks, efter at Voldgiftsnævnet under hensyn til sagens økonomiske omfang har fastsat sikkerhedens størrelse og art. Voldgiftsnævnet kan forlange sikkerheden forhøjet, hvis sagens omfang senere viser sig at være større end oprindeligt antaget.

Stk. 3. Der vil sædvanligvis blive forlangt samme sikkerhedsstillelse af begge parter. Undlader klageren at stille en pålagt sikkerhed, afvises sagen. Undlader indklagede at stille en pålagt sikkerhed, skal klageren stille hele sikkerheden. Tilsvarende gælder for modkrav.

Stk. 4. Voldgiftsnævnet kan afslutte sagen, hvis sikkerheden ikke stilles.

Sagsbehandlingsreglernes § 34.

Efter voldgiftssagens afslutning indsender voldgiftsretten til Voldgiftsnævnet regning over de udgifter, der er foranlediget af voldgiften. Størrelsen af honorar til voldgiftsmændene skal godkendes af Voldgiftsnævnet, som derefter foretager en opgørelse over den samlede udgift ved voldgiftssagen, herunder af den i § 32 nævnte afgift og afregner med parterne.

Stk.2. Voldgiftsnævnet kan efter voldgiftsrettens indstilling bestemme, at en part, der på urimelig måde har undladt at medvirke til sagens fremme eller i øvrigt har vidtløftiggjort sagen, skal betale en særlig afgift til Voldgiftsnævnet på indtil 100 % af afgiften nævnt i stk. 1, uanset hvordan fordelingen af udgifterne i øvrigt sker.

Stk. 3. For betalingen af den samlede udgift, dog bortset fra afgiften i stk. 2, hæfter parterne solidarisk uden hensyn til, hvorledes udgifterne er fordelt ved kendelsen, eller om beløbet måtte overstige den stillede sikkerhed. Den af parterne, der herved muligt kommer til at betale for den anden, har da regres mod denne.

Sagsbehandlingsreglernes § 35.

Fastsættelsen af omkostninger til voldgiftsretten kan af en part indbringes særskilt for domstolene inden 30 kalenderdage efter, at parten modtog meddelelse om omkostningerne. Hvis omkostningerne til voldgiftsbehandlingen nedsættes, får nedsættelsen også virkning for en part, som ikke har indbragt spørgsmålet for domstolene.

- Efter voldgiftssagens afslutning indsender voldgiftsretten til Voldgiftsnævnet regning på udgifter, der er foranlediget ved voldgiften. Størrelsen af honorarer til voldgiftsmændene skal godkendes af Voldgiftsnævnet, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 34, stk. 1.

Voldgiftsnævnet har udarbejdet et sæt vejledende regler om beregning af honorar til voldgiftsmændene. Reglerne findes på Voldgiftsnavnets hjemmeside, www.voldgift.dk.

- Voldgiftsnævnet opgør de samlede udgifter ved voldgiftssagen, herunder også afgifter nævnt i Sagsbehandlingsreglernes § 32, stk. 1, samt udgifter til lokaleleje, fortæring m.v. og afregner med parterne.

Afgiften beregnes som en procentsats af det samlede honorar til voldgiftsretten, der er fastsat af Voldgiftsnævnet.

Udgangspunktet er, at den tabende part betaler udgifterne ved voldgiftssagen til Voldgiftsnævnet.

- Efter Sagsbehandlingsreglernes § 34, stk. 2, kan Voldgiftsnævnet efter voldgiftsrettens indstilling bestemme, at en part, der på urimelig måde har undladt at medvirke til sagens fremme eller i øvrigt har vidtløftiggjort sagen, skal betale en særlig afgift til Voldgiftsnævnet på indtil 100% af afgiften nævnt i § 34, stk. 1.

Der er ikke tale om en særlig bodsbestemmelse, men om en bestemmelse, der gør det muligt at opkræve de skønnede sagsomkostninger, der påløber ved sekretariatsbehandlingen, hvis en part på urimelig måde undlader at medvirke til sagens fremme eller i øvrigt vidtløftiggør sagen. Afgiften kan pålægges uanset voldgiftssagens udfald.

- Parterne hæfter solidarisk for betalingen af den samlede udgift, dog bortset fra afgiften nævnt i Sagsbehandlingsreglernes § 34, stk. 2, uden hensyn til, hvorledes beløbet er fordelt ved kendelsen, eller om beløbet måtte overstige den stillede sikkerhed. Den af parterne, der herved kommer til at betale for den anden part, har reges mod denne.

13. Forenklet voldgiftsbehandling.

Voldgiftsnævnet har vedtaget ”Regler om forenklet voldgiftsbehandling ved Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA - forenklet voldgift 2007)”. Formålet med disse regler er at give parter mulighed for på en enkel og hurtig måde at få løst deres tvister. Der er ingen beløbsmæssig begrænsning for, hvilke sager der kan afgøres efter disse regler. Det er op til parterne at afgøre, om de ønsker denne forenkledede sagsbehandlingsform.

For at de forenkledede sagsbehandlingsregler kan anvendes, skal parterne – ud over en aftale om voldgiftsbehandling ved Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed – særskilt aftale voldgiftsbehandling efter reglerne om forenklet voldgiftsbehandling. En sådan aftale kan træffes for allerede opståede eller for fremtidige tvister.

De særlige karakteristika ved den forenkledede sagsbehandling er navnlig:

- Der udpeges 1 voldgiftsmand, der som udgangspunkt er faglig dommer.
- Hver af parterne afgiver kun 1 processkrift.
- Svarskrift skal være afgivet senest 30 kalenderdage efter modtagelsen af klageskriftet.
- Der udmeldes ikke syn og skøn under sagen, men voldgiftsretten besigtiger det byggeri eller anlæg, som sagen drejer sig om.
- Mundtlig forhandling skal finde sted senest 90 kalenderdage efter sagens anlæg.
- Kendelse i sagen afsiges så vidt muligt 14 kalenderdage efter optagelse til kendelse.
- Sikkerhedsstilling fastsættes til et standardiseret beløb, jf. ovenfor under 12.

Formålet er som nævnt, at parternes tvister skal kunne løses på en hurtig og enkel måde. Det kan derfor ikke forventes, at der vil kunne ske fravigelser fra reglerne, herunder af fristreglerne, efter at de er vedtaget.

Kendelse i sagen forudsættes at være i kort form uden sagsfremstilling, gengivelse af bevisførelse eller procedure.

14. Sagsbehandlingsreglernes forhold til voldgiftsloven.

Sagsbehandlingsreglernes § 36.

I lov nr. 553 af 24. juni 2005 om voldgift er det bestemt, at reglerne i kapitel 1-2, 8-10 og reglerne i § 11, stk. 3, § 13, stk. 3, 1. pkt., § 14, stk. 1, 2. pkt., § 16, stk. 3, 2. pkt., § 27, § 34, stk. 3, § 12, § 16, stk. 4, 2. pkt., § 18, § 31, stk. 1 og 3, og § 33, stk. 5, jf. § 31, stk. 1 og 3, ikke kan fraviges ved aftale. Det følger heraf, at disse regler finder anvendelse ved voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed i det omfang, de er af betydning.

Stk. 2. De regler i voldgiftsloven, der ikke er nævnt i stk. 1, kan fraviges ved aftale. Disse regler gælder i det omfang, de ikke er fraveget ved de foranstående regler og er af betydning for voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed.

- Reglerne i voldgiftsloven gælder også for sagsbehandlingen i Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed. De regler i voldgiftsloven, der ikke kan fraviges ved aftale, gælder således ved voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed i det omfang, de er af betydning for voldgiftsbehandlingen, jf. Sagsbehandlingsreglernes § 36, stk. 1. De fravigelige regler i voldgiftsloven gælder i det omfang, de ikke er fraveget ved Sagsbehandlingsreglerne, og er af betydning for voldgiftsbehandlingen.

15. Vedtagelse, godkendelse, offentliggørelse og ikrafttræden af Sagsbehandlingsreglerne.

”Regler for voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA – voldgiftsregler 2006)” er vedtaget den 25. juli 2006 af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed i overensstemmelse med Statut for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed af 14. juli 2004.

”Regler om forenklet voldgiftsbehandling ved Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA – forenklet voldgift 2007) er vedtaget af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed den 4. april 2007.

VBA – voldgiftsreglerne 2006 er godkendt af Erhvervs- og Byggestyrelsen den 25. juli 2006. VBA – forenklet voldgift 2007 er godkendt af Erhvervs- og Byggestyrelsen den 11. juni 2007.

Reglerne offentliggøres i Retsinformation og på Voldgiftsnævnets hjemmeside www.voldgift.dk. Ved sagens start sendes der hver af parterne et eksemplar af reglerne.

VBA – voldgiftsregler 2006 er trådt i kraft den 1. oktober 2006 og VBA – forenklet voldgift 2007 er trådt i kraft den 11. juni 2007. Reglerne finder anvendelse på voldgiftssager, der indbringes for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed efter reglernes ikrafttræden.

”Regler for behandling af sager ved de af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed nedsatte voldgiftsretter” af 3. august 2001 er ophævet, idet disse regler dog fortsat finder anvendelse på voldgiftssager, der er indbragt for Voldgiftsnævnet før den 1. oktober 2006.